AANTEEKENINGEN OMTRENT HET BOSCHWEZEN IN NEDERLAND EN NEDERLANDSCH-INDIË OVER HET JAAR 1927

door F. W. SNEPVANGERS

BOSCHOPPERVLAKTE

Ter verkrijging van een indruk van de boschoppervlakte in Nederlandsch-Indië kan een vergelijking met die in Nederland dienen.

	Uitgestrektheid van het geheele land in ha	Uitgestrektheid der bosschen en woeste gronden	
		in ha	in %
Nederland	3.422.321	666.172	19.5
Nederlandsch-Indië .	190.007.000	124.197.000	65.3

Het sterkst vallen daarbij op de ontzaggelijke grootere uitgestrektheden waarmede in Nederlandsch-Indie moet gerekend worden, zoowel ten aanzien van de totale oppervlakte van dat gebied, dat 62 maal zoo groot is als Nederland, als ten aanzien van de boschoppervlakte, die bijna 186 maal zoo groot is. Hierbij wordt nog opgemerkt dat in Suriname en op de Nederlandsche West-Indische eilanden een aanmerkelijk boschgebied voorkomt, dat hier geheel onbesproken zal blijven.

Het geheele Indische boschgebied ligt in de tropen; waaruit volgt dat de samenstelling daarvan in sterke mate zal afwijken van die der Nederlandsche bosschen. Om daarvan eenig idee te geven, wordt vermeld dat einde 1927 op het Proefstation voor het Boschwezen te Buitenzorg aanwezig waren 7575 herbarium-nummers van boomsoorten, behoorende tot 1800 soorten, 524 geslachten en 109 families. Deze soortenrijkdom wordt verklaard door de omstandigheid, dat de groeizone begint in de streken, die regelmatig bij vloed onder water staan en zich uitstrekt tegen de bergen op tot waar de boomgroei ophoudt.

Aan de jaarcijfers voor het Koninkrijk der Nederlanden, zooals die gepubliceerd worden door het Centraal Bureau voor de Statistiek, wordt ontleend, dat de samenstelling op het einde van 1927 van den boschgrond in Nederland als volgt was:

eikenhakhout	41.852 ha
ander hakhout.	29.194 „
opgaand loofhout . . .	20.817 „
naaldhout	145.266 „
grienden.	13.157 „
Samen	250.286 ha = 7.3 %

der oppervlakte van Nederland.

De samenstelling der woeste gronden aldaar op genoemd tijdstip is als volgt opgegeven:

onvergraven hoogveen . .	26.192 ha
vergraven hoogveen. . . (niet in kultuur)	21.288 „
heide en zand	320.311 „
zandverstuiving	10.019 „
duinen	38.076 „
Samen	415.886 ha = 12.2 %

der oppervlakte van Nederland.

Het zou eenige bevreemding kunnen wekken, waarom hier gesproken wordt van de woeste gronden, maar zulks is een gevolg van de omstandigheid, dat zoowel in Nederland als in Indië alle gronden, die onder beheer van het Staatsboschwezen staan, worden samengevat en deze als boschgrond worden beschouwd, waarbij aan een deel van die oppervlakte tijdelijk of blijvend een andere bestemming is gegeven.

Het Staatsboschbeheer omvatte eind 1927 een oppervlakte van 40.330 ha en bestond uit 15.181 ha in kultuur zijnde grond en 25.158 ha niet in kultuur zijnde grond.

Een belangrijke werkzaamheid van het Staatsboschbeheer bestaat verder in het verleenen van technische hulp en voorlichting aan gemeenten, andere publiekrechtelijke lichamen, aan vereenigingen en stichtingen van algemeen nut voor de bebossching van hunne woeste gronden, waartoe zij met renteloos voorschot van den Staat willen overgaan. Hiervoor waren 13.722 ha einde 1927 in het bebosschingsplan opgenomen en daarvan waren 8112 ha beboscht. Er stonden zoodoende 40.330 + 13.722 = 54.052 ha = 1.6 % der oppervlakte van Nederland onder toezicht van het Staatsboschbeheer, waarvan 23.293 ha beboscht waren.

De zorg voor de bosschen behoort tot de bemoeienis van den Staat en dit beginsel vindt meer en meer erkenning.

Het komt tot uiting in de ontwikkeling van het Staatsboschbeheer in Nederland en van den dienst van het Boschwezen in Nederlandsch-Indië. Ten aanzien van Nederland geeft ondervolgend staatje aan welk aandeel aan het Staatsboschbeheer is toegewezen.

	Einde 1927 waren aanwezig in ha	Einde 1927 waren onder toezicht v. h. Staatsboschbeheer	
		in totaal ha	in %
in kultuur gebrachte boschgrond . . .	250.286	23.293	9.3
woeste gronden .	415.886	30.768	7.4

Wel blijkt hieruit dat een verdere uitbreiding van het Staatsboschbeheer zeer gewenscht blijft. Evenzeer moet toegegeven worden, dat de mogelijke uitbreiding slechts langzaam

voortgang kan hebben, aangezien de ekonomische toestand in Nederland zulks meebrengt.

Zooals boven werd medegedeeld, omvat de bemoeienis van den dienst van het Boschwezen in Nederlandsch-Indië een oppervlakte van 124.197.000 ha, waaronder zijn begrepen alle kale toppen van bergen en alle niet met bosch begroeide terreinen, waarop anderen geen rechten uitoefenen. Het is evenwel eerst sedert enkele jaren dat genoemd gebied de volle aandacht van het Boschwezen heeft. Voordien waren de boschbouwbelangen op de Buitengewesten geheel overgelaten aan de Bestuursambtenaren, wat tot gevolg had, dat aldaar de meest uiteenloopende rechten zijn onstaan, waarvan nu kodifikatie noodig is en waarin orde en regelmaat moeten worden gebracht.

De boschrijkdom op de Buitengewesten loopt zeer sterk uiteen en bedraagt 121.190.000 ha, dat is 69 % der totale oppervlakte; deze is voor het gewest Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo 34.560.000 ha of 89 % der totale oppervlakte en voor het gewest Timor en Onderhoorigheden 970.000 ha of 15 % der totale oppervlakte. Van deze zeer groote uitgestrektheden bosch zal te zijner tijd een deel beschikbaar moeten komen voor den landbouw, maar de ontwikkeling daarvan kan voorloopig onbesproken blijven.

Op Java en Madoera is de dienst van het Boschwezen werkzaam van 1849 af, terwijl voor dien tijd het bezitsrecht van het Gouvernement op een deel dier bosschen reeds was vastgelegd en herhaalde malen gestreefd werd naar de invoering van een regelmatig beheer onder de Bestuursambtenaren.

De oppervlakte van Java en Madoera is 13.144.100 ha en de bosschen aldaar beslaan de volgende oppervlakte:

djatiboschgebied	766.800	ha	=	5.8	% der totale oppervlakte
in stand te houden wildhoutbosschen.	1.637.300	„	„	12.5	„ „ „ „
niet in stand te houden wildhoutbosschen , ...	603.500	„	„	4.6	„ „ „ „
Samen	3.007.600	ha	=	22.9	% der totale oppervlakte

Hierbij wordt aangeteekend, dat aan de niet in stand te houden wildhoutbosschen nog geen bestemming is gegeven, maar dat ze vermoedelijk voor het overgroote deel blijvend aan de overige bosschen zullen worden toegevoegd. De in stand te houden wildhoutbosschen zijn voor het grootste deel schermbosschen, waaruit plaatselijk wel geoogst wordt, maar die overigens voorloopig alleen bestemd zijn voor de waterregeling der lagere streken. Het djatiboschgebied bestaat voor het overgroote deel uit produktiebosch en de klassentabel daarvan geeft aan:

I. Bestemd voor produktie

A. Geschikt voor djatibedrijf

1. Leegkapbedrijf

	ha	%
open plek	39.053	5.23
wildhout	49.308	6.60
I. leeftijdsklasse	64.476	8.65
II. „	62.470	8.36
III. „	54.780	7.33
IV. „	37.080	4.96
V. „	24.201	3.24
VI. „	18.981	2.54
VII. „	17.031	2.28
VIII. „	10.852	1.45
IX. „	9.926	1.33
X. „ en hooger	32.003	4.28
overkapbaar	214.809	28.76
2. Niet-leegkapbedrijf	87.436	11.71
B. Ongeschikt voor djatibedrijf	21.701	2.91
C. Plantsoenen van andere boomsoorten	2.771	0.37
Gezamelijk	746.878	100.00
II, Niet bestemd voor productie	19.942	
Totaal	766.820	

Uit bovenstaand overzicht der klassentabel volgt dat 26.82 % der oppervlakte bestemd voor produktie *niet* wordt ingenomen door djati, terwijl als normale kapvlakte ongeveer 1 % is te beschouwen; zoodat ongeveer 1/4 van het terrein moet beschouwd worden als woeste grond in de beteekenis, die daaraan in Nederland wordt toegekend. Tot de terreinen *niet* bestemd voor produktie behooren banen, wegen, sleuven, rivieren, moerassen, modderwellen, rotspartijen, woonerven, stapelplaatsen, weideplaatsen, bronnen, natuurmonumenten enz.

BOSCHVOORTBRENGSELEN.

Het verslag omtrent den Boschbouw in Nederland over 1927, zooals dat voorkomt in Nr. 3 der Verslagen en Mededeelingen van de Direktie van den Landbouw, 1928 vermeld hieromtrent niets en daarom zal voor den dienst van het Boschwezen in Nederlandsch Indië volstaan worden met enkele gegevens. Op Java en Madoera werd verkregen:

Exploitatie djatihout	296.000	m³	en	1.080.000 sm
Exploitatie ander hout	18.600	„	„	212.000 „
Dunningshout	75.700	„	„	209.000 „
Samen	390.300	m³	en	1.501.000 sm

en bij toepassing van een reduktie-faktor 0.5 voor het brandhout wordt de houtopbrengst 1.140.800 m³. Voorts werd verkregen aan:

houtskool	11.356.000	kg
bast	1.623.000	„
kaoetjoek	196.000	„
bamboe	4.930.000	stuk

en kleinere hoeveelheden kesambipitten, nipahbladeren, djatibladeren, gebangbladeren, bladaarde, boomvarens, koffie, kapok, sadengs, kerstboomen, tegaranhout, rottan, tjantigi, gandiwoengbladeren, theepitten, theeblad, arensuiker en visch.

In de bosschen der Buitengewesten werden geoogst, voor zoover zulks kon worden nagegaan:

1.152.000 m³ werkhout en 154.000 sm brandhout, gevende samen een hoeveelheid van 1.922.000 m³ hout, voorts 75 millioen kg houtskool en een zeer groot aantal andere produkten, zooals looibast, verfhout, damar, getah pertja, getah djeloetoeng, getah hangkang, rotan, tengkawangpitten, enz.

PERSONEEL

Het verslag omtrent den Boschbouw in Nederland in 1927 maakt geen melding van het vaste personeel, dat daarbij in dienst was. Het geeft alleen aan, dat er 6 houtvesterijen benevens een boschwachterij waren. Daaruit volgt wel, dat het hoogere personeel een zeer kleine sterkte vormde in vergelijking met Nederlandsch Indië. Daar was de sterkte van het dienstdoende personeel aan het einde van genoemd jaar:

voor leiding en inspektie	10	ambtenaren
hooger personeel	120	„
Samen	130	ambtenaren

terwijl er bovendien 26 ambtenaren met verlof naar Europa of elders te werk gesteld waren.

Onwillekeurig doet zich de vraag voor of het ook gewenscht kan zijn, dat het personeel in Nederland werkzaam, kan worden betrokken uit de Indische sterkte. Voor beide is een gelijksoortige opleiding noodig aan de Landbouwhoogeschool te Wageningen; de drie boschbouwhoogleeraren aldaar zijn een groot aantal jaren bij den dienst in Indië werkzaam geweest; meerdere Indische houtvesters zijn gepromoveerd. Ongetwijfeld verkrijgt het hoogere personeel in Indië een ruimen blik in alle aangelegenheden betreffende het boschwezen. Indien het daarom mogelijk ware, om voor de Nederlandsche houtvesters den eisch te stellen, dat zij minstens 5 jaar in Indië moeten werkzaam geweest zijn, moet zulks de ontwikkeling van den Nederlandsche boschbouw ten goede komen.

GELDELIJKE UITKOMSTEN

Het verslag over den Boschbouw in Nederland in 1927 geeft alleen een overzicht van de inkomsten en uitgaven der onder het Staatsboschbeheer vallende domeingronden. Alleen de houtvesterij Breda met een uitgestrektheid van 3775 ha had aan inkomsten f 109576 en aan uitgaven f 67926 en een voordeelig overschot ten bedrage van f 41650; dat is f 11.03 per ha. Overigens waren de totaal inkomsten van het Staatsboschbeheer f 289.403 tegen de totaal uitgaven f 529.191.

Sedert 1919 waren de uitgaven steeds grooter dan de inkomsten.

Een geheel ander beeld geeft de dienst van het Boschwezen in Nederlandsch Indië, waar in 1927 de inkomsten f 20.496.353 bedroegen en de uitgaven f 13.374.678, gevende een overschot van f 7.121.675. Waar het djatibedrijf het onderdeel van den dienst is, dat het verst in ontwikkeling is voortgeschreden, heeft dat ook den grootsten invloed op de uitkomsten daarvan. Voor het djatibedrijf waren de ontvangsten f 17.740.826, de uitgaven f 10.943.291 en het overschot f 6.797.534. De dienst der wildhoutbosschen en het boschproefstation gaven een nadeelig saldo achtereenvolgens van f 172.964 en f 179.289; terwijl de Buitengewesten een voordeelig overschot van f 677.331 opleverden. Van de opperhoutvesterijen, die het jaar te voren reeds in werking waren, worden hier alleen die genoemd met het grootste en met het kleinste overschot in 1927.

Opperhoutvesterij	Oppervlakte in ha	Inkomsten in gld.	Uitgaven in gld.	Overschot in gld.	
				totaal	per ha
Blora	15.206	966.473	346.052	620.421	40.80
Djombang.	27.397	456.824	416.007	40.816	1.49

Hieruit blijkt voldoende de belangrijkheid van het beheer eener opperhoutvesterij; te meer waar te bedenken is, dat een groot deel der opbrengst en zoo goed als alle uitgaven door de handen van den beheerder gaan, terwijl zulks in Nederland slechts met zeer geringe bedragen het geval is. Dat voorts de invloed van het boschbeheer op de ekonomische ontwikkeling van de omgeving eener opperhoutvesterij zeer groot is, spreekt van zelf, maar zulks kan alleen blijken uit een geschiedkundig onderzoek eener streek en daarover zijn, zoover bekend, nog geen gegevens openbaar gemaakt.

In het bovenstaande is de belangrijkheid van het Boschwezen voldoende naar voren gebracht en kan het den Nederlandschen Boschbouw slechts ten goede komen, indien de personen, die zijn belangen moeten voorstaan, zich volkomen van de belangrijkheid van den Indischen Boschbouw op de hoogte hebben gesteld. Dit laatste is alleen ten volle mogelijk, indien zij gedurende meerdere jaren bij den dienst van het Boschwezen in Indië werkzaam waren.